

Науково-практичний
круглий стіл

**Сучасні виклики для
міграційної політики:
правові, освітні та історичні
аспекти**

Co-funded by
the European Union

Суми 2023

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ:
ПРАВОВІ, ОСВІТНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ**

Матеріали
науково-практичного круглого столу
(Суми, 24 червня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

Редакційна колегія:

В. М. Завгородня, кандидат юридичних наук, доцент;
А. М. Куліш, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
А. В. Гончаренко, кандидат історичних наук, доцент;
М. В. Плотнікова, кандидат юридичних наук, доцент
А. С. Славко, кандидат юридичних наук;
А. Л. Чернявський, кандидат юридичних наук, доцент;
О. А. Швагер, кандидат юридичних наук

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 2 від 7 вересня 2023 року)

С 91	Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти : матеріали науково-практичного круглого столу, Суми, 24 червня 2023 р. / ред. колегія: В. М. Завгородня, А. М. Куліш та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 70 с.
------	--

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти, вчителів шкіл, виголошені під час проведення науково-практичного круглого столу «Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти», присвяченого актуальним питанням європейської міграційної політики, історії та права і проведеного в межах реалізації освітнього проєкту «101098859-EU4Migration-ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA / ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH «Міграційна політика та право ЄС у контексті цілей сталого розвитку» напрямку «Жан Моне» програми Еразмус +».

Позиція організаційного комітету не завжди збігається з міркуваннями, висловленими учасниками. В збірнику збережено авторські орфографію, пунктуацію та стилістику. Відповідають за достовірність даних та додержання принципів академічної доброчесності учасники науково-практичного круглого столу.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ЗМІСТ

<i>Бичай Р. Р.</i> ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ	4
<i>Drakokhrust T. V., Parashchuk V. I.</i> LEGAL STATUS OF CITIZENS WHO WERE DISPALED WITHIN THE TERRITORY OF UKRAINE DURING THE WAR: THREATS AND CHALLENGES. 7	
<i>Гончаренко А. В.</i> МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ПІД ЧАС «КРИЗИ БІЖЕНЦІВ» 2015–2017 РР.	10
<i>Гуляєва Л. П.</i> ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК- ВИМУШЕНИХ МІГРАНТОК В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ	13
<i>Дегтярьов С. І.</i> УКРАЇНЦІ-МІГРАНТИ У КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ: ДОСВІД САМООРГАНІЗАЦІЇ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	17
<i>Завгородня В. М.</i> РОЛЬ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «СЗУРОВЕЦ ПРОТИ УГОРЩИНИ» У ФОРМУВАННІ МЕДІА-ПОЛІТИКИ ЩОДО ПРОБЛЕМ МІГРАЦІЇ	20
<i>Качур В. О.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ У ДОСЛІДЖЕННІ ТЕОРІЇ МІГРАЦІЇ	23
<i>Корнева Т. В.</i> ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПОСЛІДОВНОГО ВІДНОВЛЕННЯ І ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ. 25	
<i>Кузьмін Д. В., Весперіс С. З.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ МІГРАНТІВ ПРИ ОТРИМАННІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	28
<i>Lukianets-Shakhova V. S.</i> CURRENT CHALLENGES TO EU MIGRATION POLICY	31
<i>Лук'янихіна О. А.</i> ВИКЛИКИ МІГРАЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ПРОГРАМ ОСВІТНІХ ОБМІНІВ ЄС	34
<i>Міщенко М. В.</i> ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ МІГРАЦІЇ З УКРАЇНИ ДО ЄС	38
<i>Протсавицька Л. С.</i> ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ТА ЗАХИСТ ЇХ ПРАВ В УКРАЇНІ	42
<i>Рассохіна А. М.</i> МЕДІЙНИЙ ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД	44
<i>Сіньова Л. М.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	48
<i>Славко А. С.</i> ПОНЯТТЯ «СЕРЬОЗНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ЗАГРОЗИ» В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	51
<i>Славко О. О.</i> ПРАВО ВПО НА ОСВІТУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ	54
<i>Товстий В. О.</i> ІМПЕРСЬКИЙ НАРАТИВ У СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ	56
<i>Швагер О. А.</i> ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ВИМУШЕНА МІГРАЦІЯ»	60
<i>Тодоров І. Я.</i> ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	62
<i>Циватий В. Г.</i> КОНЦЕПТ «МІГРАЦІЯ» І МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В МОНДІАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ ХХІ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИЧНИЙ, ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ І МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ	65

3. Szurovecz v. Hungary ECtHR. Decision of October 08, 2019. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-196418>

4. Szurovecz I. Összetolt, lehasznált priccsekre zsúfolják a menekülteket Vámosszabadiban. *Abcúg*. 07.25.2015. URL: <https://abcug.hu/osszetolt-lehasznalt-priccsekre-zsufoljak-a-menekulteket-vamosszabadiban/>

5. Szurovecz I. Csak mocsok és hangyák várják a menekülteket Körmenden. *Abcúg*. 07.12.2016. URL: <https://abcug.hu/csak-mocsok-es-hangyak-varjak-menekulteket-kormenden/>

ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ У ДОСЛІДЖЕННІ ТЕОРІЇ МІГРАЦІЇ

Качур В.О.

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Глобалізаційні процеси початку XXI сторіччя зачепили усі сфери суспільного життя, що своєю чергою спричинило перебудову методологічних підходів у наукових дослідженнях. Дослідники почали виходити за межі галузевої предметності і все частіше ми зустрічаємо застосування міждисциплінарного підходу у вивченні того чи іншого суспільного явища. Не стали винятком і міграційні явища та пов'язані з ними міграційні процеси.

Така ситуація в науці є закономірною, оскільки дослідженням міграції займаються різні гуманітарні напрями, які значно розширили як предмет дослідження, так і методологію та термінологію [1, с.141]. Тому розраховувати на створення єдиної теорії міграції чи наявність єдиного прийнятного термінологічного апарату не варто. Однак інтегративний чи міждисциплінарний підхід до дослідження різних аспектів міграції є затребуваним, оскільки дозволяє гнучко реагувати на міграційні виклики сьогодення, що можуть бути спричинені найрізноманітнішими чинниками.

Підтвердження цього ми можемо зустріти у науковій розвідці О. П'ятковської, в якій вона серед етапів в еволюції теоретичних підходів до дослідження поняття міграційної системи виокремила третій етап (2000-ні роки), якому характерне поглиблення міждисциплінарності у підходах до вивчення міжнародних міграційних систем та детермінант, що існують у ній [2, с.106].

Серед вітчизняних публікацій, присвячених аналізу міждисциплінарного дослідження різних аспектів міграції, на особливу увагу заслуговують статті К. Новосад та В. Гнатюка.

Зокрема, К. Новосад запропонувала порівняльну таблицю таких критеріїв міграційної теорії, як питання дослідження, рівень/одиниця аналізу, основні теорії та приклади гіпотез в розрізі антропології, демографії, економіки, географії, історії права, політики та соціології [3, с.102]. Авторка переконана, що теоретико-методологічні основи дослідження міграції можливі лише в межах міждисциплінарного підходу, а визнавати домінуючий характер однієї дисципліни над іншими у дослідженні міграції є неправомірним. Свою позицію вона аргументує тим, що предметна спільність між соціологією, географією та економікою міграції пояснює або розв'язує різні аспекти міграції населення, спільність між антропологією, демографією та юриспруденцією дозволяє уточнити вплив міграції на суспільні зміни або суспільства на міграцію, спільний комплекс залежних і незалежних змінних є головними "мостами між дисциплінами" [3, с.107].

В. Гнатюк також стоїть на позиції, що концепт „загальна теорія міграції” є конотативною матрицею пошуку конвергентних “мостів” між восьми напрямками аналізу міграційної теми у конструюванні її відносно уніфікованої схеми на базі чотирьох критеріїв аналізу - “дослідницького питання”, “рівня аналізу”, “домінуючої теорії” та “зразка гіпотези”. Але, на відміну від попередньої авторки, він продемонстрував його дію на аналізі залежних і незалежних змінних при моделюванні поведінки мігрантів та її наслідків [4, с.78-79], а також окреслив потенційні напрями дослідження загальної теорії міграції (міграційні системи, порівняльна міграційна політика, мовна інтеграція іммігрантів, соціальна, культурна, економічна інтеграція мігрантів і біженців, нелегальна міграція та загрози безпеці, сімейна динаміка та нерівність у міграції, міграція та права людини, ідентичність мігрантів, міграція та мультикультуралізм, міграція та соціальні зміни, нерівності щодо права на мобільність у контексті глобалізації [4, с.81].

Незважаючи на затребуваність міждисциплінарного підходу у вітчизняних дослідженнях міграції, можемо зустріти і певні побоювання щодо доцільності його використання. Так, О. Світлов пропонує теоретикам зосередитися на виборі однієї соціологічної теорії для аналізу і формування адекватного розуміння сутності міграційних процесів. На його думку, використання в аналізі одного явища термінології різних теорій є недопустимим, оскільки підвищує вірогідність некоректного їх застосування [5, с.41].

Щодо міжнародних публікацій останніх років, то їх аналіз засвідчує значну роль використання міждисциплінарного підходу у дослідженні різних аспектів міграції. Так, П. Шолтен, А. Писаревська та Н. Леві доповнюють дисциплінарне різноманіття цієї дослідницької галузі культурологією, лінгвістикою, дослідженнями зі сфери охорони здоров'я та багатьма іншими. Зважаючи на це, вони підкреслюють, що ця сфера є не лише мультидисциплінарною (поєднує знання з різних дисциплін) чи міждисциплінарною (з власним підходом, який поєднує аспекти з різних дисциплін), а й набуває ознак трансдисциплінарності (з підходом, який інтегрує знання та методи з різних дисциплін) [6]. Цікавими є наукові дослідження А. Фавелла “Стан теорії міграції: виклики, міждисциплінарність і критика” [7], Д. Гезельбаша та К. Доросткара “Розуміння політики законодавства про біженців та формування політики: міждисциплінарний та емпіричний підходи” [8], колективної монографії “Гендерне насильство в міграції : міждисциплінарний, феміністичний та інтерсекторальний підходи” [9], статті К. Л. Копа “Методи порівняльного міграційного права: погляди з соціальних наук” [10]. Зазначимо, що це лише незначний перелік наукових публікацій за 2022-2023 роки. Тому стверджувати про недоцільність використання міждисциплінарного підходу у дослідженні міграції є дещо необдумано. Крім того, при проведенні досліджень у цій галузі рекомендуємо використовувати інформаційний ресурс офіційної таксономії досліджень міграції (Taxonomy System) [11], яка систематизує знання про міграцію, робить їх більш зрозумілими та доступними

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артимишин Ю. Дослідження міграційних процесів: історіографічні та методологічні аспекти. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* / гол. ред. Ігор Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2022. Вип. 35. С.130-145. DOI: 10.33402/ukr.2022-35-130-145
2. П'ятковська О.Р. Етапи розвитку теоретичних концепцій міграційних систем. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 22. С.102-107.
3. Новосад К.Я. Міграція населення у міждисциплінарному та соціологічному вимірі. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2018. Вип. 12. С. 100-110. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vso.2018.12.09>

4. Гнатюк В. Загальна теорія міграції крізь призму міждисциплінарних досліджень. *Політичні дослідження*. 2022. № 2. С. 63-84. DOI: 10.53317/2786-4774-2022-2-4

5. Світлов О.Р. Поняття "міграції": сучасні погляди та можливі перспективи в контексті теорії соціальної мобільності. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2012. Вип. 16. С. 33-42.

6. Scholten P., Pisarevskaya A., Levy N. An Introduction to Migration Studies: The Rise and Coming of Age of a Research Field. *Introduction to Migration Studies* / Scholten, P. (eds) IMISCOE Research Series. Springer, Cham. 2022. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92377-8_1

7. Favell A. The State of Migration Theory: Challenges, Interdisciplinarity and Critique. *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. 2022. 341-358.

8. Ghezelbash D., Dorostkar K. Understanding the Politics of Refugee Law and Policy Making: Interdisciplinary and Empirical Approaches. *Journal of Refugee Studies*. 2023. fead039. <https://doi.org/10.1093/jrs/fead039>

9. Freedman J., Sahraoui N., Tastsoglou, E. Gender-based Violence in Migration: Interdisciplinary, Feminist and Intersectional Approaches. Springer Nature. 2022.

10. Cope K. L. Methods for comparative migration law: insights from the social sciences. *International Journal of Migration and Border Studies*. 2023. 7(2), 166-181. <https://doi.org/10.1504/IJMBS.2023.128603>

11. Taxonomy System. Url: <https://migrationresearch.com/taxonomies>

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПОСЛІДОВНОГО ВІДНОВЛЕННЯ І ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Корнева Т. В.

кандидат юридичних наук, доцент

*Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне*

Глобальний розвиток світу, нові цивілізаційні виклики, збройна агресія російської федерації та пов'язані із нею воєнно-політичні, економічні, соціальні проблеми призвели до необхідності переміщення з зони бойових дій та прилеглих до неї територій величезної кількості людей. Для України інститут внутрішньо переміщених осіб (далі ВПО) та мігрантів не є новий, адже наша держава зіштовхнулася з ним ще в 2014 році, але за інших умов, та в значно менших масштабах. Тобто, умовно можна говорити про дві категорії ВПО і мігрантів: тих, хто змушений залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків локального збройного конфлікту, тимчасової окупації, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру до 24 лютого 2022 року і після цієї дати – у зв'язку з широкомасштабною збройною агресією російської федерації проти нашої держави.

Слід зазначити, що і до війни з України щороку лише до країн Євросоюзу легально мігрували по 600 тис громадян. Скорегувавши цю цифру, наприклад, на 20%, щоб врахувати нелегальних мігрантів, отримуємо 7 млн громадян, які емігрували б з країни в наступні десять років, якби не було війни. Після початку великої війни, за оцінками ООН, з України виїхали і не повернулися 4,86 млн людей. Додайте до цього втрати під час боїв. Таким чином, у нашій державі в наступні десять років

Електронне наукове видання

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: ПРАВОВІ, ОСВІТНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ

Матеріали
науково-практичного круглого столу
(Суми, 24 червня 2023 року)

Відповідальна за випуск В. М. Завгородня
Комп'ютерне верстання А. С. Славко

Формат 60×84/8. Ум. друк. арк. 8,14. Обл.-вид. арк. 8,66.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.